

KRİZ BİR TESADÜF DEĞİL NEO-LİBERAL POLİTİKALARIN BİR SONUCUDUR

Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu Genel Sekreteri Mustafa Türkel ile küresel ekonomik krizin Türk-İş üyelerine etkileri ve genel olarak krizle mücadele hattında demokratik kitle örgütlerinin neler yapması gerektiği konusunda bir elektronik röportaj gerçekleştirdik...

Krizin üyelerinize etkileri neler oldu, krizden en çok etkilenen kesimler hangileri?

Türkiye genelinde işsiz sayısı geçen yılın aynı dönemine göre 1 milyon 59 bin kişi artarak 3 milyon 650 bin kişiye yükselmiştir. Geçen yıl yüzde 11,6 olarak hesaplanan işsizlik oranı bu yıl yüzde 15,5 oranına yükselmiş, tarım dışı işsizlik oranı ise yüzde 19,0 olarak hesaplanmıştır. Ancak TÜİK işsiz sayısını hesaplarken 27 milyon 799 bin kişiyi işgücüne dahil etmemektedir. Diğer bir ifadeyle, iş bulma ümidi kalmayan, bu nedenle iş aramayan, ancak iş bulursa çalışmaya hazır olan milyonlarca kişi, mevsimlik çalışanlar hesaplama yapılırken dikkate alınmamaktadır. Aynı şekilde öğrenci, ev hanımı, emekli durumunda olanların tümü yine hesaplama yapılırken dışarıda tutulmaktadır.

TÜİK'in resmi hesaplama yöntemi böyle olunca Türkiye genelinde işsiz sayısı yüzde 15,5 olarak açıklanmıştır. Oysa sadece iş bulma ümidi kalmayanlar ile mevsimlik çalışanlar işsiz sayısına katılsa, Türkiye'de işsiz sayısı 6 milyon 334 bin kişiye, işsizlik oranı ise resmi açıklamaların neredeyse iki katına yükselmektedir.

Kuşkusuz emeği ile geçinen bütün kesimler krizden olumsuz etkilenmiştir. Ekonomik kriz nedeniyle işini kaybedenlerin bir bölümü işsizlik sigortası kapsamında kayıtlı olarak çalışma imkanı bulmuşsa ve gerekli şartlara sahipse işsizlik ödeneği alabilmektedir. İşsizlik sigortası kapsamında işsizlik ödeneği alanların sayısı Eylül 2008'de 138 bin iken Mart 2009 sonunda 312 bin kişiye ulaşmıştır. Ancak kayıt dışı çalışan veya gerekli prim ödeme gün sayısına ulaşamayan milyonlarca işsiz bu imkândan yararlanma imkânı bulunmamaktadır.

Krizin sendikalarınıza etkileri nasıl oldu, örgütsel yapınıza yansımaları nelerdir?

Konfederasyonumuza sendikalarımız, bölge ve il temsilciliklerimiz aracılığıyla Mart 2009 sonu itibarıyla gelen bilgilere göre; ülkemizi de etkileyen ekonomik krizin de etkisiyle, sadece sendikal örgütlenmenin olduğu işyerlerinde 37 bin işçi çıkışı olmuştur. Buna ek olarak yaklaşık 18 bin işçi ücretsiz izinli olarak istihdamdan uzaklaşmış, yaklaşık 14 bin işçi de kısa dönemli ve yarı ücretli olarak istihdam edilmek durumunda kalmıştır.

İşten çıkarılanların sayısı ise 450-500 bin olarak hesaplanmıştır.

Türkiye'nin krize karşı aldığı tedbirleri ve hükümetin krize karşı genel tavrını nasıl buluyorsunuz?

Ülkemizde uygulanan ekonomik ve sosyal politikaların emek açısından yansımaları, kazanılmış hakların kriz gerekçesiyle tartışma konusu edilmesidir. Ekonominin sosyal politikalarla ve koruyucu iş yasalarıyla oluşan yapısı değiştirilmek istenmektedir. Çalışma ilişkilerinde daha fazla esneklik savunulmakta, özellikle geçmiş dönem İş Yasası taslağında yer alan ve görüşmeler sonucunda kabul edilmeyen düzenlemeleri yeniden gündeme getirmektedir. Ekonomik kriz gerekçe gösterilerek sermaye kesimi geçmiş dönemde gerçekleştirmediği taleplerini gündeme getirmekte, bir anlamda kriz fırsatçılığı yapmaktadır.

Küreselleşmenin önü alınamaz bir güç olarak belirlediği yapıda, ekonomide yaşanan kriz işsizliği doğrudan etkilemekte ve yaygınlaştırmaktadır. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) hane halkı işgücü araştırmasının 2009 Ocak dönemi sonuçları, Türkiye'de işsizliğin ulaştığı boyutun ekonomik ve sosyal açıdan "vahim" olduğunu ortaya koymuştur.

Neo-liberal politikaların Türk ekonomisinde yarattığı en önemli olumsuz etkilerden birisi de uygulanan özelleştirme siyaseti olmuştur. Özelleştirme politikası ciddi

sorunlara yol açmıştır. Bu sorunların başında işsizlik ve yoksulluk sorununun derinleşmesi ve büyümenin Türkiye'nin potansiyelini harekete geçirecek yapısal bir dönüşümü sağlamaktan uzak olması gelmektedir. Bugün ülkenin içinde bulunduğu ekonomik, siyasal ve toplumsal koşullar KİT'lere olan ihtiyacı daha da arttırmaktadır.

Uygulanan ekonomik politikalarla yapısal sorunlarımızın çözülmesi bir yana, ertelenmekte, çözülmeyen sorunlar giderek birikmekte ve fakat oluşturulan sanal bir görüntü ile gözden kaçırılmaktadır.

Uluslararası finans sektöründe 2007 yılı ortalarında kendini hissettiren sıkıntılar 2008 yılında küresel bir krize dönüşmüş ve tüm ülkeleri etkilemiştir. Küresel mali kriz nedeniyle gelişmiş ülkelerde banka ve finans kuruluşlarına kamu kaynaklarından trilyonlarca dolar aktarılmış ve krizin olumsuz etkisi atlatılmaya çalışılmıştır. Ancak geçmişte çoğu zaman yaşandığı gibi, kriz gelişmiş ülkelere de yansımış, etkisi daha şiddetli ve yıkıcı olmuştur.

Türkiye ekonomisi de dünyada yaşanan gelişmelerden olumsuz etkilenmiş, ancak yaşanan süreç "hamdolsun bize bir şey olmaz" söylemiyle başlangıçta küçümsenmeye, psikolojik güvensizlik ortamı atlatılmaya çalışılmış, ancak ekonomideki üretim gerilemesi, kapanan işyerleri, talep azalması, durgunluk ve yaygınlaşan işçi çıkarmaları ile deyim yerindeyse ülke "yangın" yerine dönmüştür.

Krizin yapısal bir nitelik taşıdığı, herhangi tesadüfi veya yanlış seçilmiş politikaların uygulamalarıyla başlamadığı, 1980'lerden bu tarafa takip edilen; 1990'lardan itibaren yeni bir sisteme dönüşen neo-liberal politikaların yarattığı bir sonuç olduğu üzerinde giderek daha fazla ittifak edilen bir konu olmuştur.

1994 ve 2001 yıllarında Türkiye iki kriz yaşamıştır ve çalışanların bu krizlere ilişkin acı deneyimleri vardır. Her iki krizden de çalışanlar zararlı çıkmıştır. Bu krizlerle birlikte, esnek çalışma türleri, denkleştirme, fazla çalışma-fazla sürelerle çalışma, işçiyi koruyamayan iş güvencesi gibi düzenlemeler çalışma mevzuatımıza girmiş, istihdamı artırmak adına yapılan tüm düzenlemeler, işverenler lehine gerçekleştirilmiştir. Yaşanılan iki krizde; işçilerin hak edişleri geciktirilerek ödenmiştir; ücretli izin uygulaması yapılmıştır; ücretsiz izin uygulaması yapılmıştır; yeni işçi istihdamı durdurulmuştur; ücretlere zam yapılmamıştır; işçilerin sosyal güvenlik primleri yatırılmamıştır; ücretler düşürülmüştür; işçiler işlerinden çıkarılmıştır; işten çıkarılan işçilerin hakları ödenmemiştir; kayıt dışı ekonomi büyümüştür.

Krizlerden ise düşürülmüş ücretler, daha uzun ve daha verimli çalışan işçiler sayesinde çıkmıştır. Ancak bugün geline nokta, ekonomik kriz, rekabet ve maliyet baskısı gerekçe yapılarak, bazı özel sektör kuruluşlarında bu uygulamayı tekrar gündeme getirmek doğrultusunda eğilimler görülmektedir. Bu kabul edilebilir bir yaklaşım değildir.

Krize karşı hükümet hangi tedbirleri almalı, krizden nasıl çıkılabilir?

Türkiye'de uygulanmakta olan ekonomik ve sosyal politikaların temel çerçevesini de neo-liberal anlayış oluşturmaktadır. Ülkemiz uygulamaların da ortaya çıkarıldığı gibi, Uluslararası Para Fonu ve Dünya Bankası gibi sermaye kuruluşları patentli politikaların geçerli olduğu ekonomilerde birikim, kalıcı büyüme, yapısal değişim, insani gelişim, istihdam, sanayileşme, teknolojik dönüşüm, adil gelir dağılımı, sosyal adalet, ekonomik bağımsızlık gibi temel ve orta-uzun döneme dönük hedefler göz ardı edilmektedir.

Türkiye yapısal sorunlarına çözüm bulma uğraşı içindeyken yaşanan ekonomik kriz ülkemizi derinden sarsmıştır. Yaşanan bu süreçten en fazla etkilenen kesim ise yaşamını emeğiyle sürdüren kesim olmuştur. Çalışanların, işleri ve satın alma güçleri için kaygıları artmıştır. Başta çalışanlar olmak üzere dar ve sabit gelirliler kesimlerin yaşama ve çalışma şartları giderek bozulmuştur.

TÜRK-İŞ, dünyada yaşanan krizin temel nedenini, sosyal devlet politikalarından uzaklaşılmasının bir bedeli olarak görmektedir. Krizin etkilediği tüm ülkelerde işsizlik artmakta, toplumsal dengeler bozulmaktadır. 2000'li yılların başında ülkemizde yaşanan ekonomik krizden çıkış ağırlıklı olarak ücretlerin satın alma gücünün düşürülmesi, işten yaygın çıkışlarla dengelenmek istenmiştir. Anılan dönemde gündeme gelen uygulamalar bugün de sürdürülmek istenmektedir.

Oysa son gelişmelerin de ortaya koyduğu gibi ekonomik politika uygulamalarında şimdiye kadar baskın olan "piyasa odaklı" düşüncenin, "insani merkeze alan" bir noktaya dönüştürülmesi için ülkemizin önünde bir imkan bulunmaktadır.

Türkiye'de, neo-liberal krizin yarattığı sorunları dikkate alarak köklü bir değişimi gerçekleştirmelidir. Bu politika değişiminde neo-liberal politikaların Türkiye'ye taşıdığı dogmalar terk edilmelidir. Türkiye sosyal sektörlerle, ekonomik sektörler arasında dengeyi kuracak bir kalkınma anlayışını uzun vadede sürdüreceği yeni bir yaklaşıma ihtiyaç duymaktadır. IMF ve Dünya Bankası patentli programların alternatifi vardır. Küreselleşmenin ve değişimin çok hızlı ve farklı boyutlu olduğu günümüzde, Türkiye'nin geleceği için stratejik plan büyük önem taşımaktadır. İnsandan yana ekonomik ve sosyal politikaların geliştirilmesi, demokratik planlamayla mümkündür. Özel kesim için yönlendirici kamu kesimi için bağlayıcı, bölgesel ve sektörel bağlantıları etkin bir şekilde oluşturmuş ve demokratik katılıma açık planlama süreci başlatılmalıdır. Ülkenin gerçekleriyle uyumlu, kalkınma hedef ve politikalarıyla donatılmış, ülkeyi ve insanını temel alan yeni bir programa acilen ihtiyacımız vardır. Türkiye'de emek kesimi bunun öncülüğünü yapmak durumunda olmalıdır.

Ekonomik açıdan ülkenin önünde bulunduğu iki alternatiften, halen sürdürülmekte olan uluslararası ekonomik program yerine ülkenin gerçekleriyle uyumlu kalkınma hedef ve politikalarıyla donatılmış bir program temel olmalıdır. Türkiye'nin halen uygulanan ekonomik

programlarla kendine bir gelecek oluşturması mümkün değildir.

İşçi kesimi, Türkiye'nin sadece tüketen değil, üreten ve tüm dünyaya kendi ürettiklerini satan, ülkesinde de, üretilen malların tüketimine öncelik veren bir ülke olmasını istemektedir. Ancak üreten işçilerin, çağdaş sendikal hak ve özgürlüklerden yararlanan, insan onuruna yaraşır bir şekilde, demokratik toplum içinde hayatlarını sürdürmeleri öncelikli talebimizdir.

Önerilerimizin dikkate alınması, çalışma barışı ve dolayısıyla toplumsal barış açısından zorunludur:

1. Türkiye'de ekonomide acil bir politika değişikliğine gidilmeli, bunun önceliğini IMF endeksli politikalardan uzaklaşarak yüksek spekülasyon kar alanlarına karşı reel üretimi teşvik eden ve emeği koruyup, iş güvencesini etkin hale getiren, istihdam yaratacak uygulamalar oluşturmalıdır.

2. Kriz fırsatçılığına izin verilmemeli, kriz bahane edilerek yapılmak istenen işsizleştirme, işsizlik tehdidiyle ücret düşürme ya da çalışanları mağdur edecek benzeri uygulamaların önüne geçilmeli, kıdem tazminatı müessesesi başta olmak üzere çalışanların kazanılmış haklarına kesinlikle el uzatılmamalıdır.

3. İşsizlik sigortası fonundan işçilerin yararlanma koşulları geliştirilmeli; bunun için fona erişim imkanları kolaylaştırılmalı, fondan yararlanma süresi uzatılmalı, işsizlik ödeneği miktarı büyütülmelidir. Fon, amacı dışında kesinlikle kullanılmamalıdır.

4. Kamunun verimsiz harcamalar ve teşvikler, bürokratik genişleme ve savurganlığı yerine, gelir dağılımını düzeltici sosyal fayda üretici bir yapılanmaya gidilmelidir.

5. Bu süreçte karşı karşıya bulunduğumuz sorunların aşılması için ortak aklın oluşturulmasının gereği açıktır. Konfederasyonumuz krizin özellikle sosyal alanda ve çalışanlara yönelik ortaya çıkarttığı olumsuzlukların giderilmesinde uygulanacak politikalarda aktif sorumluluk üstlenmeye hazırdır.

Türkiye'deki toplumsal muhalefetin krize karşı tepkilerini nasıl değerlendiriyorsunuz? Gerçek anlamda bir muhalefet yürütülebildi mi?

Türkiye'de toplumsal muhalefetin harekete geçirilmesine her zamankinden fazla ihtiyaç duyulduğu bir dönemden geçmektedir. Ancak hükümet bırakın toplumsal muhalefeti kendinden olmayan bütün kesimleri susturma ve sindirme anlayışı gütmektedir. Gerçek anlamda bir muhalefet yürütebilmek için bütün kesimlerin ve sivil toplum örgütlerinin birlikte hareket etmeleri gerekir.

Emek Platformu niçin bir araya gelemiyor? Önümüzdeki dönemde emek platformu benzeri bir örgütlü birliklik oluşturma şansı var mıdır?

Emek Platformu içerisinde asla bir araya gelemeyeceğimiz, sendikal harekete ve örgütlülüğe ihanet ettiğini düşündüğümüz örgütler var ancak Türk-İş Konfederasyonu olarak emek platformuna benzeyen ve emek örgütlerini bir araya getirecek her türlü oluşumun içerisinde ve öncüsü olmaya hazırız.

AKP Hükümetinin 1 Mayıs'ı tatil etmesini nasıl değerlendiriyorsunuz?

1 Mayıs "İşçi ve Emek" bayramının otuz yıl sonra, resmi tatil ilan edilmesini memnuniyetle karşılıyoruz. Türkiye'nin otuz yılı aşkın sürdürdüğü bu ayıbından artık kurtulmasının zamanı gelmiştir. Her yıl giderek artan dozda bir gerilim günü haline getirilen 1 Mayıs'ı, tüm emekçiler olarak bayram havası ve coşku içinde yaşamak en büyük temennimizdir.

İnanıyoruz ki, 2008 1 Mayıs'ında yaşanan olaylar, bu anlamda yetkililer açısından daha soğukkanlı ve sağduyu ile konuya yaklaşılması açısından bir vesile olmuştur.

Artık sıra, otuz yıldır 1 Mayıs'ları gölgesi altına alan, toplumda haksız ve yersiz bir biçimde gerginlik yaratan "TAKSİM" paranoyasından kurtulmaya gelmiştir.

Bu anlamda yerel yöneticilerin geçmişte yaşananları da dikkate alarak, daha duyarlı yaklaşacaklarını, 1 Mayıs'ı örten bu kara şalı, sağduyulu karar ve önlemleri ile kaldıracaklarını umuyor ve bekliyoruz. Tüm dünya emek örgütlerinin gözlerini diktiği ve katılımcı olacağı Mayıs'ın gerçek bir bayram ve dostluk şöleni olmasını istiyoruz.